

Haziran 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Romanlar ve Göçerler

14. Madde (ayrımcılık yasağı)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. Maddesinde, Sözleşme¹ tanınan hak ve özgürlüklerin ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanacağı öngörülmektedir.

12 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması)

Hukuken temin edilmiş olan tüm haklardan hiçbir ayrımcılığa mahal verilmeksizin yararlanılması sağlanacaktır (bkz. *Sejdic – Finci – Bosna Hersek* kararı, s. 4).

Hükümet destekli yayınlarda Roman karşıtlığı bulunduğu izlenimi iddiası

Aksu – Türkiye Davası

Roman kökenli olan Aksu, hükümet kaynakları ile desteklenen üç yayında (bir kitap ve iki sözlük) Roman karşıtı ifadeler yer verildiğini iddia etmekteydi.

14. Madde (ayrımcılık yasağı)

AİHM, 14. Madde anlamında ayrımcılığın benzer durumlarda bulunan insanların objektif ve makul gerekçeler olmadan farklı muameleye tabi tutulması olduğunu kaydetmiştir. Ancak, Aksu bu yayınlarla ayrımcı bir niyet veya amaç güdüldüğünü kanıtlayamamıştır. Bu nedenle, Aksu'nun davası farklı muamele kapsamında ele alınmamıştır. AİHM davayı yalnızca 8. Madde kapsamında incelemeye karar vermiştir.

8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmemiştir.

AİHM kitap veya sözlüklerdeki ifadelerin Romanlara saldırı niteliğinde olmadığına hükmetmiştir. AİHM'ye göre Türk makamları, Roman cemiyetine mensup bir kişi olarak başvuranın 8. Madde kapsamındaki özel ve aile hayatına saygı hakkından yararlanmasına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmek adına gerekli adımları atmışlardır. Ancak, AİHM, sözlüklerdeki "Çingene" tanımına getirilen "cimri" karşılığının "mecazi" olarak değil "yerici" veya "hakaretimiz" olarak nitelendirilmesinin daha tercih edilir olduğunu kaydetmiştir.

Roman kadınlarının zorla veya zorunlu olarak kısırlaştırıldıkları iddiası

¹ Bu nedenle, bu Madde her zaman Sözleşmenin başka bir Maddesiyle bağlantılı olarak incelenmektedir.

V.C. – Slovakya Davası (no. 18968/07)

8.11.2011

Roman kökenli başvuran, bir kamu hastanesinde ikinci çocuğunu dünyaya getirdikten sonra tam olarak bilgilendirilmeden ve onamı alınmaksızın kısırlaştırılmıştır. Bir daha doğum yaptığı taktirde kendisinin veya bebeğinin öleceğinin söylenmesi üzerine doğum eylemi devam ederken onam formunu imzalamış, fakat o sırada bunun ne manaya geldiğini ve geriye dönüşü olmayan bir işlem olduğunu anlamamıştır. Başvuran bu olaydan sonra Roman topluluğu tarafından dışlanmış ve eşinden boşanmıştır. Başvuran kısırlılığının boşanmasının nedenlerinden biri olduğunu iddia etmekteydi.

3. Madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmiştir.

3. Madde (etkili soruşturma yapılmaması) ihlal edilmemiştir.

8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmiştir.

AİHM V.C.'nin kısırlaştırılması sonucunda ve kısırlaştırma işlemi kabul etmesi için yapılan isteğin biçimi nedeniyle çok büyük ihtimalle korku, ıstırap ve aşağılık duyguları yaşamış olduğunu kaydetmiştir. Başvuran uzun bir süre fiziksel ve psikolojik acılar çekmiş ve ayrıca o sırada boşanmamış olduğu kocası ve ait olduğu topluluk ile ilişkilerinde sıkıntılar yaşamıştır. İlgili sağlık personelinin kendisine kötü muamelede bulunma niyeti güttüğü konusunda kanıt olmamakla birlikte, personel bir hasta olarak başvuranın özerklik ve seçim hakkını vahim şekilde göz ardı etmiştir. Dolayısıyla, 3. Madde ihlal edilmiştir. Ayrıca, o sırada bir Roman olarak üreme hakkını özellikle güvence koruma altına alan yasal güvenceler bulunmaması nedeniyle 8. Madde ihlal edilmiştir. 2004 yılında yürürlüğe giren yeni Sağlık Hizmetleri Yasasına göre kısırlaştırma, ancak yazılı istekte bulunulduktan 30 gün sonra yapılabilmektedir. Aynı yasa gereğince kişinin alternatif doğum kontrol yöntemleri, aile planlaması ve işlemin tıbbi sonuçları hakkında önceden bilgilendirilmesi gereklidir.

Benzer dava:**N.B. – Slovakya Davası (no. 29518/10)**

12.06.2012

Dava, başvuranın Slovakya'da bir kamu hastanesinde tam olarak bilgilendirilmeden ve onamı alınmaksızın kısırlaştırıldığı iddiası ile ilgilidir.

3. Madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmiştir.

3. Madde (etkili soruşturma yapılmaması) ihlal edilmemiştir.

8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmiştir.

Benzer derdest davalar

I.G., M.K. ve R.H. – Slovakya Davası, 22.09.2010 tarihinde kabul edilemez ilan edilmiştir

R.K. – Çek Cumhuriyeti Davası, 14.12.2009 tarihinde taraflara tebliğ edilmiştir

Romanların / Göçerlerin kondukları yerleri terk etmek zorunda bırakılmaları

Altı İngiliz çingene ailesinin kendi arazilerinde bulunan karavanlarında yaşamalarına izin verilmediği şikayetlerine ilişkin 6 dava aşağıdaki gibidir:

Buckley – Birleşik Krallık Davası – nihai karar

25.09.1996

AİHM yetkili mercilerin muhtelif menfaatleri tarttıklarına ve kararlarını, yani otoyol güvenliğine ilişkin planlama denetimlerinin uygulanması ayrıca çevre ve halk sağlığının korunması ile ilgili tedbirleri uygun ve yeterli biçimde gerekçelendirdiklerine kanaat getirmiştir.

Chapman – Birleşik Krallık Davası, Coster – Birleşik Krallık Davası, Beard – Birleşik Krallık Davası, Lee – Birleşik Krallık Davası, Jane Smith – Birleşik Krallık Davası – nihai karar

18.01.2001

AİHM bu 5 davada başvurular hakkında alınan tedbirlerin "hukuka uygun olduğuna" ve çevrenin korunmasına yönelik "meşru bir amaç güdüldüğüne" hükmetmiştir: söz konusu arazi planlama ruhsatı olmaksızın işgal edilmişti. Davaların bazılarında söz konusu olan araziler ise Yeşil Alan veya Özel Peyzaj Alanı olarak planlanmıştı. AİHM, Birleşik Krallık'ın (veya diğer Yüksek Sözleşmeci Tarafların) çingene topluluğuna yeter sayıda ve uygun biçimde düzenlenmiş alan tahsis etme gibi bir yükümlülüğü bulunduğu konusunda ise ikna olmamıştır; 8. Maddede insanlara ev tahsis edilmesine ilişkin bir hak söz konusu değildir (herkesin ev sahibi olmasını sağlayacak kaynak konusu, adli değil siyasi bir konudur).

Davaların hiçbirinde 8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ve 14. Madde (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmemiştir.

Connors – Birleşik Krallık Davası – nihai karar

27.05.2004

Dava, başvuran ve ailesinin yaklaşık 13 yıldır yaşamakta oldukları Cottingley Springs'teki (Leeds, İngiltere) tahsisli çingene sahasından uygunsuz davranışlar gösterdikleri ve etrafa çok rahatsızlık verdikleri gerekçesiyle çıkarılmaları ile ilgili idi. AİHM bu yargısız tahliye işlemi karşısında gerekli usul güvencelerinin bulunmadığına, yani başvuranın haklarının ciddi biçimde ihlal edilmesinin lüzumunca gerekçelendirilmediğine hükmetmiştir.

8. Madde (özel ve aile hayatına ve konuta saygı hakkı) ihlal edilmiştir.

Yordanova ve Diğerleri Bulgaristan Davası

24.04.2012

Dava, Bulgar makamlarının Sofya'da Batalova Vodenitsa bölgesindeki belediye arazisine yerleşen Romanların tahliye edilmesine ilişkin planla ilgili idi.

AİHM, tahliye kararının uygulanmasının 8. Maddenin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlali anlamına geleceğini kaydetmiştir. AİHM özellikle tahliye kararının bir kanuna dayandırıldığını ve bir karar alma usulüne göre incelendiğini ve bunların yetkili mercilerin söz konusu farklı menfaatlerin dengesini gözetmelerini gerektirmediğini kaydetmiştir.

Winterstein ve Diğerleri – Fransa Davası – derdest dava

09.09.2008 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Dava, çoğu Göçer olan Fransız vatandaşı başvuranların yıllardır karavanlarında ve "kondu"larında yaşamakta oldukları Herblay'da (Val d'Oise, Fransa) bir alandan çıkarılmaları ile ilgilidir.

3. Madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), 8. Madde (özel ve aile hayatına ve konuta saygı hakkı) ve 14. Madde (ayrımcılık yasağı)

Polis soruşturmalarında ırk yanlılığı**Nachova ve Diğerleri – Bulgaristan Davası – nihai karar**

06.07.2005

Dava, iki Roman kaçağın (başvuranların akrabaları) polis tarafından vurularak öldürülmesinin soruşturulması görevi ile ilgili idi.

2. Madde (yaşam hakkı) ihlal edilmiştir.

2. Maddeyle bağlantılı olarak 14. Madde (ayrımcılık yasağı ihlal edilmiştir): yetkili merciler, başvuranların akrabalarının ölümlerinin gerisinde ırkçı saikler bulunup bulunmadığını araştırmamışlardır (fakat başvuranların akrabalarının ırksal şiddet teşkil ettiğine ilişkin iddia ile ilgili olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir)

Benzer davalar – nihai karar**Bekos ve Koutropoulos – Yunanistan Davası**

13.12.2005

Secic – Hırvatistan Davası

31.05.2007

Cobzaru – Romanya Davası

26.7.2007

Angelova ve Iliev – Bulgaristan Davası

26.7.2007

Petropoulou-Tsakiris – Yunanistan Davası

6.12.2007

Stoica – Romanya Davası

04.03.2008

Dava, bir bar dışında polisle Romanlar arasında çıkan kavgada polisin 14 yaşında bir çocuğa kötü muamelede bulunması ve sonrasında etkili soruşturma yapılmaması ile ilgili idi. Başvuran, kötü muamelenin ve kendisini darp eden polis memuru hakkında kovuşturulma yapılmamasının gerisindeki saikin ırksal önyargı olduğunu iddia etmekteydi.

3. Madde iki bakımdan (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı ve etkili soruşturma yapılmaması) ihlal edilmiştir.

Soruşturmanın ırk yanlılığı arz etmesi bakımından 14. Madde (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmiştir.

Roman köylerine saldırılar ve mülk tahribi

Moldovan ve Diğerleri – Romanya Davası (no. 2) – nihai karar

12.07.2005

1993 Eylülünde 3 Roman Haladare köyünde Roman olmayan köylülerden müteşekkil ve aralarında bir emniyet amiri ve çok sayıda polis memurunun bulunduğu büyük bir grubun saldırısına uğramıştır: Romanlardan biri saldırıda yanarak ölmüş, diğer ikisi ise saldırganların dayacağı sonucunda hayatlarını kaybetmişlerdir. Başvuranlar, polisin daha sonra Romanlara ait diğer mülkleri tahrip etmeleri için kalabalılığı yüreklendirdiklerini iddia etmekteydiler. Köyde Romanlara ait toplam 13 ev bütünüyle tahrip edilmiştir. Olayın ardından köylerinden ve evlerinden kaçan Romanlar bodrum mahzenlerinde, kümeslerde ve haralarda kalabalık ve namüsait şartlarda yaşamaya mecbur kalmışlardır. Başvuranların açtığı ceza davaları 10 yıl sonra neticelenmiş ve bazı davalarda bir miktar tazminata karar verilmiştir. Romanya Sözleşmeyi Haziran 1994'te onayladığı için AİHM başvuranların 1993 Eylülünde meydana gelen olaylar sırasında evlerinin ve mülklerinin tahrip edilmesi ve köylerinden çıkarılmaları ile ilgili şikayetlerini inceleyememiştir. Ancak, AİHM başvuranların yaşam koşullarıyla ilgili ihlallerin vuku bulduğuna hükmetmiş ve ulusal davaların aşırı uzun sürmesinde ve verilen kararlarda başvuranların etnik kökeninin belirleyici olduğunu kaydetmiştir.

3. Madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ve 8. Madde (özel ve aile hayatına ve konuta saygı hakkı) ihlal edilmiştir.

6. Maddenin 1. fıkrası (davanın uzunluğu) ihlal edilmiştir.

6. Maddenin 1. fıkrası ve 8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmiştir.

Moldovan ve Diğer 29 Başvuran – Romanya Davası – 15.02.2011 tarihinde kabul edilemez ilan edilmiştir

Dava, 12.07.2005 tarihli *Moldovan ve Diğerleri Romanya* kararının (no. 2) infazındaki (genel tedbirler) güçlüklerle ilgili idi.

Koky ve Diğerleri – Romanya Davası

12.06.2012

Dava, Slovakya'nın bir köyünde bazı şahısların ırkçı saiklerle Roman kökenli bir gruba saldırdıkları iddiası ile ilgili idi.

3. Madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı – etkili soruşturma yapılmaması) ihlal edilmiştir.

AİHM, özellikle ırkçı saiklerin söz konusu olduğu bir durumda yetkili mercilerin olayı soruşturmak için gerekli gayreti göstermediklerini kaydetmiştir.

Benzer davalar:

Gergely – Romanya Davası ve Kalanyos ve Diğerleri Romanya Davası – nihai karar

26.4.2007

Tanase ve Diğerleri – Romanya Davası – nihai karar

26.5.2009

Romanya Hükümetinin 3, 6, 8, 13 ve 14. Maddeler ve 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (mülkiyetin korunması) ile ilgili ihlalleri kabul ettiğini ilan etmesi ve ayrıca mülkiyet kaybı yaşayan bütün başvuranlara tazminat ödemeyi ve gelecekte haklarına saygı duyulması için gerekli bütün tedbirlerin alınacağını taahhüt etmesi neticesinde dava **listeden düşürülmüştür**.

Okullarda ayrımcılık**D.H. ve Diğerleri – Çek Cumhuriyeti – nihai karar**

13.11.2007

Dava, eğitim çağındaki Roman kökenli başvuranların gerekçe gösterilmeksizin öğrenme engelli öğrencilere yönelik "özel okullara" yerleştirilmeleri ile ilgili idi. Özellikle o sırada yürürlükte olan Çek mevzuatında Roman topluluğu ve o topluluğa mensup olan başvuranlar üzerinde orantısız ve önyargılı unsurlar yer almaktaydı.

1 Numaralı Protokolün 2. Maddesiyle (eğitim hakkı) bağlantılı olarak 14. Madde (ayrımcılık yasağı ihlal edilmiştir).

Sempanis ve Diğerleri – Yunanistan Davası

05.06.2008

Dava, Roman kökenli olmaları nedeniyle başvuranların çocuklarının okula kabul edilmemesi ve akabinde okulun ek binasındaki özel sınıflara yerleştirilmeleri ile ilgili idi.

1 Numaralı Protokolün 2. Maddesiyle (eğitim hakkı) bağlantılı olarak 14. Madde (ayrımcılık yasağı ihlal edilmiştir).

Orsus ve Diğerleri – Hırvatistan Davası – nihai karar

16.03.2010

AİHM başvuranların farklı zamanlarda yalnızca Roman öğrencilerin bulunduğu ilköğretim sınıflarına yerleştirilmelerinin hiçbir gerekçesinin bulunmadığını kaydetmiş ve bilhassa dezavantajlı ve savunmasız bir azınlığa mensup başvuranların özel ihtiyaçlarını yeterince gözetecek güvencelerin tesis edilmediğine karar vermiştir.

6. Maddenin 1. fıkrası (makul sürede adil yargılanma hakkı) ve ayrıca 1 Numaralı Protokolün 2. Maddesiyle (eğitim hakkı) bağlantılı olarak 14. Madde (ayrımcılık yasağı ihlal edilmiştir).

Horváth és Vadász – Macaristan Davası – iç hukuk yolları tüketilmediği için 09.11.2010 tarihinde kabul edilemez ilan edilmiştir.

Dava, Roman kökenli başvuranların okulda özel bir sınıfta eğitim görmeye mecbur tutulmaları ile ilgili idi. Başvuranlar kendilerine uygulanan tedbirin aslında ırk ayrımcılığı olduğunu iddia etmekteydiler.

3. Madde (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), 13. Madde (etkili başvuru hakkı), 14. Madde (ayrımcılık yasağı) ve 1 Numaralı Protokolün 2.

Maddesi (eğitim hakkı)

Roman evliliklerinin geçerliliği: dul ve yetim aylığı bağlanmaması**Muñoz Díaz – İspanya Davası – nihai karar**

8.12.2009

Roman topluluğuna mensup İspanyol vatandaşı olan başvuran 1971 yılında Roman topluluğunun törelerine göre evlenmiştir. AİHM, başvuran ve ailesini sağlık sigortası kapsamına dahil eden ve kocasından 19 yıldan uzun bir süreyle sosyal güvenlik primi alan İspanyol Devletinin sonraları Roman usulüne göre akdedilen bir evliliği kabul etmemesi ve kocasının ölümünün ardından dul ve yetim aylığı bağlamamasının orantısız olduğuna hükmetmiştir.

1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (mülkiyetin korunması) ile bağlantılı olarak 14. Madde (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmiştir.

Roman topluluğuna mensup kişiye seçimde adaylık koydurulmaması**Sejdic ve Finci – Bosna Hersek Davası – nihai karar**

22.12.2009

AİHM Dayton Barış Anlaşmasıyla² uygulamaya konan ve yalnızca Boşnak, Hırvat veya Sırpın üç partili Devlet başkanlığı veya Halk Meclisi için aday olabilmelerine imkan veren anayasal düzenlemelerin ayrımcı olduğuna hükmetmiştir.

1. Numaralı Protokolün 3. Maddesi (serbest seçim hakkı) ile bağlantılı olarak Sözleşmenin 14. Maddesi (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmiştir.

12 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (genel ayrımcılık yasağı) ihlal edilmiştir – AİHM ilk kez bu Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Diğer**Paraskeva Todorova – Bulgaristan Davası – nihai karar**

25.3.2010

Dava, Bulgar mahkemelerinin başvuranın yolsuzluk suçundan mahkum olduğu cezasının infazını Roman kökenli olması nedeniyle ertelememesi ile ilgili idi. Mahkemeler “özellikle infaz ertelemesini cezanın ortadan kalkması gibi algılayan azınlık grupları arasındaki cezasızlık algısına” atıfta bulunmuşlardır.

6. Maddenin 1. fıkrasıyla (adil yargılanma hakkı) bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir.

² Bosna Hersek'te Barış için Genel Çerçeve Anlaşmasının (“Dayton Barış Anlaşması”) 14 Aralık 1995 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte Bosna Hersek'te 1992-1995 yılları arasında devam eden savaş sona ermiştir.

Basın İrtibat: Tracey Turner-Tretz
+33 (0) 3 90 21 42 08

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)